

การขยายพันธุ์พืชป่าหายากใกล้สูญพันธุ์บางชนิดในกลุ่มป่า แก่งกระจานด้วยการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ

In vitro Propagation of Some Rare and Endangered Plants in Kaeng Krachan Forest Complex

ณัชชา วิสุทธิเทพกุล¹

อมลรัตน์ เลี่ยมตระกูลพานิช²

กิจกรรมย่อยที่ 1 : การขยายพันธุ์เอื้องสายน้ำเขียวโดยการเพาะเลี้ยงเมล็ดในสภาพปลอดเชื้อ

คำนำ

เอื้องสายน้ำเขียว (*Dendrobium crepidatum* Lindl.& Paxton) เป็นกล้วยไม้อิงอาศัย ลักษณะลำต้นกลมเป็นปล้องสั้นๆสีเขียวเรียงกันเป็นลำยาวทอดห้อยลง แต่ละปล้องจะมีเยื่อบางหุ้มและใบจะออกตามข้อ ใบมีขนาดยาว 5 – 13 ซม. กว้างประมาณ 1.5 ซม. แผ่นใบบางและอ่อน (อบฉันท ไทยทอง, 2549) รูปร่างของใบมีลักษณะเป็นใบแคบยาวหรือมีลักษณะใบเหมือนใบหอก มักออกดอกในช่วงเวลาที่ทิ้งใบ ช่อดอกเกิดตามข้อช่อละ 1 – 4 ดอก ขนาดดอกประมาณ 2 – 2.5 ซม. กลีบดอกสีขาว ปลายกลีบดอกสีม่วงชมพู โคนปากสีเหลืองแกมดอกมีกลิ่นหอม ระยะเวลาการออกดอกในเดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนเมษายน ดอกจะบานเต็มที่ 1 – 3 สัปดาห์ กล้วยไม้ชนิดนี้ จะพบในป่าเต็งรัง ที่มีระดับน้ำทะเลสูงตั้งแต่ 600 – 1200 เมตร เมื่อฝึกแก่ ภายในฝักจะมีเมล็ดขนาดเล็กจำนวนมาก แต่จะมีเมล็ดจำนวนน้อยที่สามารถงอกเป็นต้นได้ตามธรรมชาติ เพราะในเมล็ดจะมีแต่คัพภะ ไม่มีอาหารสะสมอยู่ในเมล็ดเลย ทำให้เมล็ดไม่สามารถงอกเองได้ นอกจากนี้ยังมีเชื้อราบางชนิดที่ช่วยในการงอกของเมล็ดได้ (ครุฑจิต ธรรมศิริ, 2547) นอกจากนี้ยังนำต้นกล้วยไม้ชนิดนี้มาขยายเพิ่มปริมาณต้นด้วยวิธีการแยกหน่อ ทำให้ได้ต้นใหม่ในปริมาณที่น้อยและมีการเจริญเติบโตที่ใช้ระยะเวลาเวลานาน จึงทำให้กล้วยไม้บางชนิดกลายเป็นกล้วยไม้ที่มีการขยายพันธุ์ในธรรมชาติได้น้อยและหายากจึงถูกจัดไว้เป็นพืชในบัญชีแนบท้ายอนุสัญญาไซเตส

ดังนั้นจึงได้ทำการขยายพันธุ์กล้วยไม้ชนิดนี้ให้มีปริมาณมากขึ้นด้วยวิธีการเพาะเลี้ยงเมล็ดในอาหารวิทยาศาสตร์สภาพปลอดเชื้อ เพื่อเป็นการเพิ่มปริมาณเอื้องสายน้ำเขียวให้มากและเป็นการอนุรักษ์สายพันธุ์กล้วยไม้ชนิดนี้ต่อไป

¹นักวิชาการป่าไม้ชำนาญการพิเศษ สำนักวิจัยการอนุรักษ์ป่าไม้และพันธุ์พืช

²นักวิชาการป่าไม้ชำนาญการ สำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ 3 (บ้านโป่ง)